Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2004

TÍREOLAÍOCHT – GNÁTHLEIBHÉAL

DÉ LUAIN, 14 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 1.30 go 4.50

TREORACHA D'IARRTHÓIRÍ

Baineann Ceist 1 leis an Léarscáil Shuirbhéireacht Ordanáis agus tá sí éigeantach.

Tá na ceisteanna eile, ó 2 go dtí 18, leagtha amach i **gCEITHRE** roinn. Is iad seo, Tíreolaíocht Fhisiceach, Tíreolaíocht Shóisialta, Tíreolaíocht Eacnamaíoch, Tíreolaíocht Réigiúnach agus Dhomhanda.

Caithfear **cúig cheist** a fhreagairt ach **gan níos mó ná dhá cheist** a fhreagairt as an aon roinn amháin. Ní mór d'iarrthóirí tabhairt faoi:

- Ceist 1;
- Ceist amháin sa Tíreolaíocht Réigiúnach agus Dhomhanda [as Ceisteanna 14-18];
- Trí cheist eile as 2-18;

Tá rogha na gceisteanna as 2 –18 faoi réir ag an gcoinníoll atá luaite thuas, nach bhfuil sé ceadaithe **níos mó ná dhá cheist** a fhreagairt as an aon roinn amháin.

DEIMHNIGH LE DO THOIL GO bhFUIL LÉARSCÁIL SHUIRBHÉIREACHT ORDANÁIS AGUS AERFHÓTAGRAF AGAT SULA dTUGANN TÚ FAOIN bPÁIPÉAR SEO.

<u>NÍ MÓR</u> AN CHEIST SEO A FHREAGAIRT

<u>CEIST 1.</u> <u>SUIRBHÉIREACHT ORDANÁIS</u>

Scrúdaigh an Léarscáil Shuirbhéireacht Ordanáis 1:50 000 agus an Eochair Eolais a tugadh duit leis an bpáipéar seo.

(i) Tarraing sracléarscáil den limistéar atá clúdaithe ag an Léarscáil Shuirbhéireacht Ordanáis. Ar an sracléarscáil **<u>taispeáin</u>** agus **<u>ainmnigh</u>** iad seo a leanas:

- Abhainn na Muaidhe
- Láithreán Carbhán
- Teorainn Chontae
- Líne Iarnróid **<u>agus</u>** Stáisiún Traenach
- Príomhbhóthar Náisiúnta

(30 marc)

(ii) Úsáid fianaise ón Léarscáil Shuirbhéireacht Ordanáis amháin, agus luaigh **<u>TRÍ</u>** chúis ar fhás baile mór Bhéal an Átha ag an suíomh sin.

(30 marc)

(iii) Tá go leor nithe le tairiscint do thurasóirí ag an gceantar atá clúdaithe ag an léarscáil. Ainmnigh **<u>DHÁ</u>** cheann ar bith díobh seo agus mínigh gach ceann ar leith acu go beacht le fianaise ón léarscáil amháin.

(20 marc)

nó

Dá mbeadh sé beartaithe Ionad Loisceora a thógáil (a úsáidtear chun dramhaíl a loisceadh ar mhodh rialaithe) in aice le Ceathrú Chaisleáin, ag tagairt eangaí G250170:

Mínigh buntáiste **<u>AMHÁIN</u>** agus míbhuntáiste **<u>AMHÁIN</u>** a bhaineann leis an suíomh don Ionad seo.

(20 marc)

TÍREOLAÍOCHT FHISICEACH

Ceisteanna 2 - 5

CEIST 2. AN FHARRAIGE NÓ MUIRÍ

(i) Aill, Poll Séideáin, Staic Mhara, Trá, Tambaló agus Barra Gainimh.
Roghnaigh **TRÍ** ghné ar bith díobh sin thuas agus i gcás **GACH** ceann díobh

- Déan cur síos agus mínigh, le cúnamh léaráide, an chaoi ar cruthaíodh é.

(60 marc)

(ii) "Is féidir damáiste a dhéanamh do cheantair cois cósta má bhaineann daoine an iomarca úsáide astu."
Ainmnigh agus mínigh cineál **AMHÁIN** damáiste a dhéanann daoine i gceantair cois cósta agus mínigh bealach **AMHÁIN** ar féidir cosc a chur leis seo (é a stopadh).

(20 marc)

CEIST 3. AIBHNEACHA

(i) Ainmnigh **DHÁ** ghné atá cruthaithe ag creimeadh aibhneacha agus **DHÁ** ghné atá cruthaithe ag sil-leagan aibhneacha.

(20 marc)

(ii) Mínigh, le cúnamh léaráidí, an chaoi ar cruthaíodh **TRÍ** ghné ar bith a ainmníodh i gcuid (i), agus luaigh **sampla in Éirinn** de gach ceann díobh.

(60 marc)

CEIST 4. AN DOMHAN FISICEACH

Tabhair míniú réasúnta mion ar **DHÁ** cheann de na ráitis seo a leanas:

(i) Beidh tionchar mór ar Éirinn ag Athrú Aeráide sa todhchaí. **(40 marc)**

(ii) Fadhb is ea creimeadh ithreach i móran áiteanna ar domhan i gcónaí. **(40 marc)**

(iii) Cruthaítear carraigeacha ar mhórán bealaí éagsúla. **(40 marc)**

(iv) Tá tírdhreacha suntasacha in Éirinn de thoradh gníomhaíochta oighreata. **(40 marc)**

CEIST 5. AOLCHLOCH

Poill Slogaide, Aolchuisní, Pábhálacha agus Colúin Aolchloiche

(i) Luaigh na gnéithe díobh sin thuas atá **faoi thalamh** agus iad sin atá **os cionn talún**.

(20 marc)

(ii) Mínigh, le cúnamh léaráide, cén chaoi ar cruthaíodh **TRÍ** cinn ar bith de na gnéithe atá ainmnithe i gcuid (i).

(60 marc)

TÍREOLAÍOCHT SHÓISIALTA

Ceisteanna 6 - 9

CEIST 6. AERFHÓTAGRAF DE BHÉAL AN ÁTHA

Scrúdaigh an t-aerfhótagraf a tugadh duit leis an bpáipéar seo.

(i) Tarraing sracléarscáil den limistéar de Bhéal an Átha atá clúdaithe ag an aerfhótagraf.

Taispeáin agus **ainmnigh** iad seo a leanas:

- Dhá Shráid Chónasctha
- Eastát Tionsclaíoch
- Ionad Siopadóireachta
- Scoil
- Dhá Dhroichead

(30 marc)

(ii) Iarradh ort, mar mhac léinn Tíreolaíochta, suíomh oiriúnach a mholadh i gcomhair Óstáin nua sa limistéar atá clúdaithe ag an bhfótagraf.

Roghnaigh suíomh don Óstán agus mínigh **TRÍ** chúis le do rogha.

(30 marc)

(iii) Is léir ón bhfótagraf gur tógadh baile mór Bhéal an Átha ar abhainn mhór. Déan cur síos agus tabhair míniú ar **DHÁ** shochar a thugann an abhainn don bhaile mór.

(20 marc)

CEIST 7. STAIDÉAR DAONRA

(i) "Aistríonn (bogann) a lán daoine ó cheantair tuaithe isteach i mbailte móra agus cathracha."
Déantar na cúiseanna atá leis seo a roinnt idir **Tosca Sáite** agus **Tosca Tarraingte**.
Mínigh cad is brí leis na téarmaí **Tosca Sáite** agus **Tosca Tarraingthe.** Bíodh tagairt agat i do fhreagra do shamplaí a ndearna tú staidéar orthu. **(60 marc)**

(ii) "Fagann daoine óga áiteanna in Iarthar na hÉireann i gcónaí chun gairmeacha níos fearr a aimsiú i mBaile Átha Cliath, san Eoraip nó i Meiriceá."
Mínigh **DHÁ** shlí ina bhféadfadh Rialtas na hÉireann na daoine óga seo a spreagadh chun fanacht san Iarthar. **(20 marc)**

CEIST 8. CÚNAMH FORBARTHA

(i) Is mó cineál cúnaimh a thugann an Domhan Forbartha don Domhan atá i mBéal Forbartha. Orthu sin tá:

- Cúnamh Déthaobhach
- Cúnamh Iltaobhach
- Cúnamh Éigeandála
- Cúnamh Forbartha
- Cúnamh Neamhrialtais (NGOnna)

Roghnaigh **<u>TRÍ</u>** cinn ar bith de na cineálacha cúnaimh seo agus mínigh cén chaoi a ndearna **<u>GACH</u>** ceann ar leith díobh leas na dtíortha sa Domhan atá i mBéal Forbartha. **(60 marc)**

(ii) "Ní leigheasfaidh cúnamh amháin fadhbanna an domhain atá i mBéal Forbartha."
An aontaíonn tú leis an ráiteas seo? Mínigh do fhreagra. **(20 marc)**

CEIST 9. SAINCHEISTEANNA SA TÍREOLAÍOCHT SHÓISIALTA

Tabhair míniú réasúnta mion ar **<u>DHÁ</u>** cheann de na ráitis seo a leanas:

(i) Is minic a fhulaingíonn Dídeanaithe agus Lucht Iarrtha Tearmainn de bharr leatroim. **(40 marc)**

(ii) Tá daonra Bhaile Átha Cliath ag fás ró-thapa agus cuireann sé seo brú ollmhór ar sheirbhísí. **(40 marc)**

(iii) Tá ról na bhfear sa tsochaí ag athrú go tréan. **(40 marc)**

(iv) Tá roinnt Tíortha atá i mBéal Forbartha i bhFiacha leis an mBanc Domhanda. Ba chóir na Fiacha seo a laghdú nó a chur ar ceal. **(40 marc)**

TÍREOLAÍOCHT EACNAMAÍOCH

Ceisteanna 10 - 13

CEIST 10. TIONSCLAÍOCHT DÉANTÚSAÍOCHTA

(i) Is mó toisc (rudaí) a mbíonn tionchar acu ar lonnú tionscal. Ar na tosca sin tá:

- Amhábhair
- Lucht Saothair
- Margaí
- Beartais Rialtas
- Áiseanna Iompair
- Fuinneamh

Roghnaigh **TRÍ** thoisc díobh sin thuas agus mínigh cén chaoi a raibh tionchar ag gach ceann díobh ar lonnú **tionscail a ndearna tú staidéar air**. **(60 marc)**

(ii) Mínigh **DHÁ** éifeacht dhiúltacha a bhíonn ag an tionsclaíocht déantúsaíochta ar an timpeallacht. **(20 marc)**

CEIST 11. IOMPAR

(i) Aer, Bóithre, Iarnróid, Canálacha agus Píblínte.

Roghnaigh **DHÁ** cheann de na modhanna iompair thuas agus mínigh na **BUNTÁISTÍ** agus na **MÍBHUNTÁISTÍ** atá ag gach ceann díobh. **(60 marc)**

(ii) "Uafás saolta is ea trácht Bhaile Átha Cliath ag na tráthanna ardbhrú gach lá toisc go bhfuil líon na gcarranna ar na bóithre ag méadú de shíor."

Mínigh **DHÁ** shlí ina bhféadfaí an trácht seo le linn tráthanna ardbhrú a rialú nó a laghdú. **(20 marc)**

CEIST 12. SAINCHEISTEANNA SA TÍREOLAÍOCHT EACNAMAÍOCH

Tabhair míniú réasúnta mion ar **DHÁ** cheann de na ráitis seo a leanas:

(i) Ábhar mór imní is ea boilsciú praghsanna i ngeilleagar na hÉireann. **(40 marc)**

(ii) Tá Fuinneamh Gaoithe In-athnuaite á úsáid níos mó de réir a chéile in Éirinn agus ba chóir é a spreagadh. **(40 marc)**

(iii) Creideann a lán eolaithe go spreagfaidh truailliú Athrú Aeráide sa todhchaí. **(40 marc)**

(iv) Is féidir an fheirmeoireacht a léiriú mar chóras ina bhfuil ionchuir, próisis agus aschuir. **(40 marc)**

<u>CEIST 13.</u> **<u>OBAIR ALLAMUIGH</u>**

Maidir le cleachtadh **AR BITH** a rinne tú ar obair allamuigh sa Tíreolaíocht:

(i) Luaigh **teideal** agus **aidhmeanna** an chleachtaidh. **(8 marc)**

(ii) Tabhair cuntas **beacht** ar **<u>DHÁ</u>** shlí a ndearna tú **ullmhúchán** don chleachtadh. **(16 marc)**

(iii) Tabhair cuntas **beacht ar <u>THRÍ</u> mhodh a d'úsáid tú chun an t-eolas a bhailiú**. **(24 marc)**

(iv) Mínigh **<u>TRÍ</u> thoradh** ar an gcleachtadh allamuigh. **(12 marc)**

(v) Mínigh **<u>TRÍ</u> mhodh a d'úsáid tú chun do thorthaí a chur i láthair**. **(12 marc)**

(vi) Mínigh **scil amháin a d'fhoghlaim tú** agus an cleachtadh allamuigh ar bun agat. **(8 marc)**

TÍREOLAÍOCHT RÉIGIÚNACH AGUS DHOMHANDA

Ceisteanna 14 - 18

- **Ní mór duit Ceist Amháin ar a laghad sa Tíreolaíocht Réigiúnach agus Dhomhanda a fhreagairt <u>ach</u> ní thig leat níos mó ná Dhá Cheist a fhreagairt.**

<u>CEIST 14.</u> **<u>TÍORTHA AGUS A gCUID RÉIGIÚN</u>**

An Danmhairg, an tSualainn, an Eilvéis, an Ísiltír, an Iodáil agus an Ghearmáin.

I gcás **<u>AON CHEANN AMHÁIN</u>** de na tíortha thuas a ndearna tú staidéar orthu:

(i) Tarraing sracléarscáil a thaispeánann an chaoi a roinnfeá an tír iomlán ina **<u>DHÁ RÉIGIÚN NÓ BREIS</u>**. **(20 marc)**

(ii) Roghnaigh **<u>DHÁ</u>** réigiún díobh seo agus i gcás gach ceann díobh, déan cur síos ar fhorbairt an réigiúin faoi na ceannteidil seo a leanas:

- Tíreolaíocht Fhisiceach
- Talmhaíocht
- Déantúsaíocht **<u>nó</u>** Seirbhísí **(60 marc)**

CEIST 15. IASCAIREACHT SAN EORAIP

Na cúinsí atá riachtanach do scoileanna móra éisc.

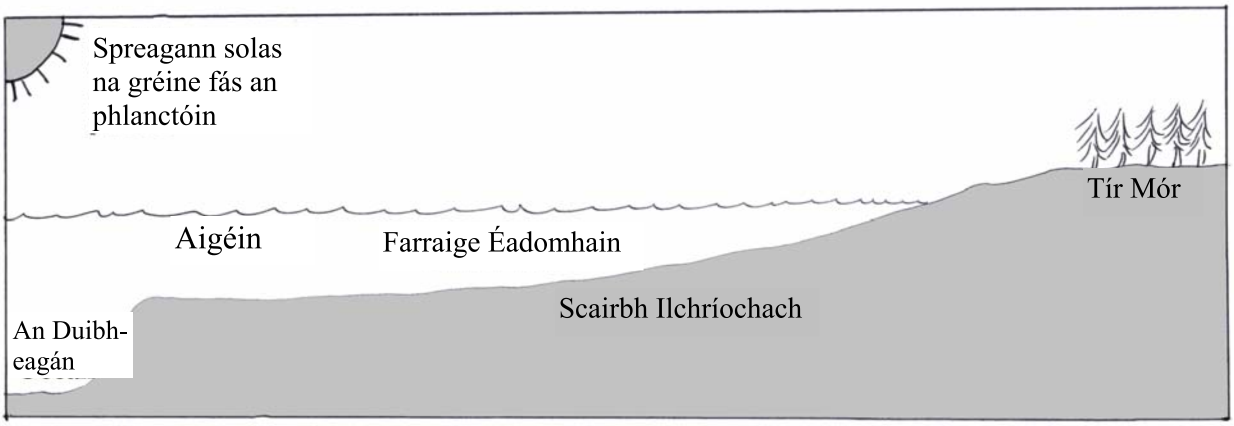

Tá mórán tosca (nithe) a théann i bhfeidhm ar iascaireacht farraige san Eoraip. Orthu seo tá:

- Scairbh Ilchríochach Leathan
- Síobadh Mór an Atlantaigh Thuaidh
- Cuanta Domhaine agus Foscúla
- Beartais Rialtais
- Traidisiún Fada Iascaireachta
- Margaí

Roghnaigh **CEITHRE** cinn ar bith de na tosca thuas agus mínigh cén chaoi a raibh tionchar acu ar thionscal na hiascaireachta **i dtír ar bith san Eoraip a ndearna tú staidéar uirthi**. **(80 marc)**

CEIST 16. RÉIGIÚIN SAN EORAIP

An Andalúis, Iarthar na hÉireann, Abhantrach Pháras, Sasana Thoir-Theas, an Massif Central agus Nordkalotten (Tuaisceart na hIorua agus na Sualainne).

Roghnaigh réigiún croíláir **AMHÁIN** agus réigiún imeallach **AMHÁIN** as liosta na réigiún thuas, agus déan cur síos ar na réigiúin faoi na ceannteidil seo a leanas:

- Aeráid
- Talmhaíocht
- Tionscail Déantúsaíochta **(80 marc)**

CEIST 17. RÁITIS AR AN EORAIP

Roghnaigh **DHÁ** cheann ar bith de na ráitis seo a leanas agus pléigh go mion iad:

(i) Tá mórán le tairiscint ag Réigiún na Meánmhara do thurasóirí. **(40 marc)**

(ii) Tionscal mór san Iorua is ea an Fhoraoiseacht. **(40 marc)**

(iii) Tá an Ruhr sa Ghearmáin ar cheann de na réigiúin thionsclaíocha is mó tábhacht san Eoraip. **(40 marc)**

(iv) Tá mórán fadhbanna ag Réigiún an Nord/Pas de Calais sa Fhrainc. **(40 marc)**

CEIST 18. **TÍREOLAÍOCHT DHOMHANDA**

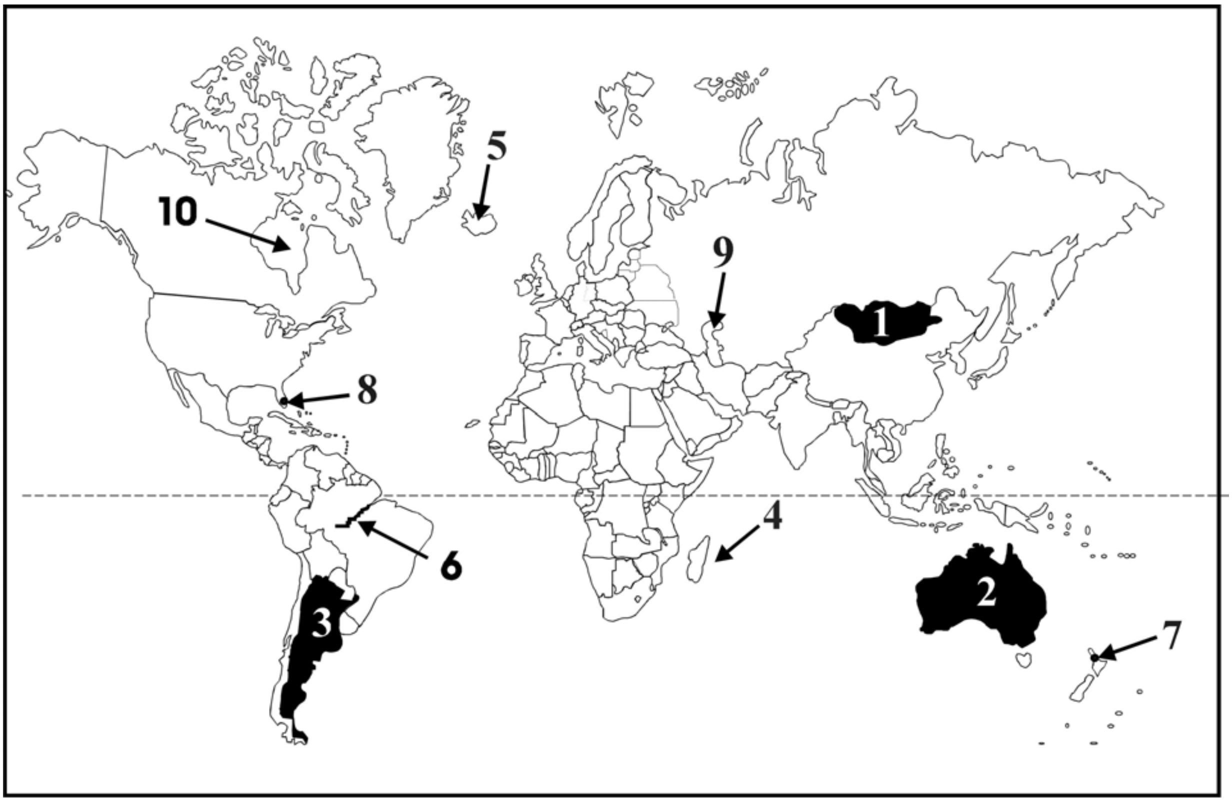

Scrúdaigh an léarscáil thuas den domhan.

(i) Ainmnigh na nithe 1 – 10 **i do leabhar freagraí**.

Tíortha 1, 2 agus 3; Oileáin 4 agus 5; Abhainn mhór 6; Cathracha 7 agus 8; Ceantar Farraige 9; Bá 10.

(20 marc)

***** Tabhair faoi deara go bhfuil léarscáil an domhain i mbliana ar an bpáipéar scrúdaithe seachas ar bhileog ar leith.

(ii) Tá na limistéir seo a leanas ar nuacht an domhain mhóir le blianta beaga.

*An Iaráic *An Meán-Oirthear *Tuaisceart Éireann

Roghnaigh ceann **AMHÁIN** de na háiteanna thuas agus tabhair cuntas ar na ceisteanna a bhaineann leis.

(40 marc)

(iii) "Fadhb is ea an ciníochas i mórán tíortha i gcónaí."

Luaigh **DHÁ** chúis leis seo. **(20 marc)**